

Esipuhe

Kirkko 2000-luvun Euroopassa

Kirkon asemaa modernissa yhteiskunnassa on tutkittu pitkälti sekularisaatioparadigman näkökulmasta, mutta viimeaikainen uskonnon julkisen roolin kasvu ja kirkon toiminta toisten instituutioiden kentällä on osoittanut paradigman ongelmallisuuden eriytymisteesin osalta. Tätä teemaa tarkastellaan tässä *Teologisen Aikakauskirjan* numerossa. Lisäksi tarjotaan näkökulmia kirkkojen tilanteeseen 2000-luvun Euroopassa.

Vaikka evankelis-luterilaisella kirkolla ei ole virallista roolia hyvinvointipalvelujen tuottamisessa, siitä on tullut diakoniatyönsä ansiosta julkisen sektorin hyvinvointipalvelujen aukkojen paikkaaja 1990-luvun laman jälkeen. Valdemar Kallunki tarkastelee uskonnollisen ja maallisen kilpailun teorian avulla meneillään olevan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen ja siihen liittyvän kilpailun merkitystä kirkon asemalle hyvinvointipalvelujen osalta. Muutos kohti hyvinvoinnin sekataloutta on merkinnyt, että julkisen sektorin ohella myös yksityistä ja kolmatta sektoria kutsutaan kantamaan vastuunsa yhteiskunnan hyvinvoinnista. Henrietta Grönlund ja Anne Birgitta Pessi selvittävät, miten kansalaiset näkevät kirkon aseman ja roolin muuttuvassa hyvinvointimallissa ja analysoivat kirkon asemoitumista yksityinen-julkinen-jatkumolla.

Euroopan sisäinen muuttoliike ja sen ulkopuolelta tulleet pakolaiset ovat vaikuttaneet myös maamme

uskonnollisen todellisuuden monimuotoistumiseen. Vaikka venäjänkieliset ovat Suomen suurin maahanmuuttajaryhmä, heidän uskonnollisia yhteisöjään ja niiden merkitystä jäsenilleen on tutkittu varsin vähän. Maija Penttilä tarttuu tähän haasteeseen tarkastelemalla näiden yhteisöjen merkitystä sosiaalisen koheesion ja kotoutumisen luojina.

Euroopan unionin jäsenyys on merkinnyt uudenlaista poliittista toimintaympäristöä myös kirkkoille. Niiden pyrkimykset suoraan vuorovaikutukseen unionin kanssa nostavat esille kysymyksen uskonnon julkisesta roolista. Eila Helander tarkastelee, miten Suomen unionijäsenyys on laajentanut kirkon vaikutusmahdollisuuksia poliittisella rintamalla. Aila Lauha valaisee Euroopan kirkkojen konferenssin viimeaikaista kehitystä. Euroopan kirkkojen ekumeenisilla yhteyksillä on ollut tärkeä rooli myös kirkkojen yhteiskunnallisen aseman ja tietoisuuden muokkaajina. Siniša Zrinščak ja Gordan Črpić käsittelevät uskonnon osuutta politiikassa ja kirkkojen yhteiskunnallista roolia Itä-Euroopan entisissä kommunistimaissa ja niiden lähinaapureissa.

Osa tämän teemanumeron artikkeleista perustuu emeritaprofessori Eila Helanderin johtaman Kirkko tämän päivän eurooppalaisessa yhteiskunnassa -akatemiaprojektin (2011–2015) tutkimuksiin. Kirjoittajista Henrietta Grönlund, Valdemar Kallunki, Maija Penttilä, Anne Birgitta Pessi ja Siniša Zrinščak ovat osallistuneet projektiin.